

TISKOVÁ ZPRÁVA

Češi stále ve vysoké míře konzumují legální i nelegální drogy, potvrdila to výroční zpráva o drogách

PRAHA, 7. 12. 2015 – Aktuální data z výroční zprávy o stavu ve věcech drog v ČR za uplynulý rok ukazují, že míra užívání alkoholu, tabáku a konopných látek zůstává vysoká. Počet problémových uživatelů pervitinu a opiátů se zvýšil na 48 tisíc osob. V současnosti denně kouří 23,5 % osob starších 15 let a 12,5 % osob starších 15 let denně pije alkohol. Alarmující je konzumace drog mezi dětmi, kdy 16 % patnáctiletých pravidelně kouří cigarety, téměř 20 % pravidelně pije alkohol a 24 % má zkušenost s užíváním konopí. Podle národního protidrogového koordinátora Jindřicha Vobořila je konzumace drog v mladém věku většinovou společností stále silně podceňována.

Situace v oblasti užívání legálních i nelegálních drog v ČR v obecné populaci je sice stabilní, ale míra užívání alkoholu, tabáku nebo konopných látek je vysoká. „Výroční zpráva ukazuje jednu základní věc, a sice to, že jsme měli dlouhodobě dobré ukazatele v oblasti užívání nelegálních drog, ale v posledních letech se situace zhoršuje, protože prevence a léčba jsou rok od roku silněji podfinancovány,” uvedl národní protidrogový koordinátor Jindřich Vobořil.

V současnosti pravidelně kouří přes 30 % osob starších 15 let (téměř 40 % mužů a přibližně čtvrtina žen) a denně kouří čtvrtina dospělých Čechů, což představuje přes 2 miliony osob. Alkohol pije denně nebo téměř denně více než desetina dotázaných. Do kategorie velmi rizikového pití alkoholu (tj. konzumace více než 60 g alkoholu u mužů a více než 40 g u žen, což odpovídá přibližně 4 a více půllitrům piva, skleniček vína nebo velkých panáků u mužů a 3 a více u žen) spadá přibližně 7 % populace starší 15 let, tj. přibližně 650 tisíc dospělých osob. V roce 2014 dosáhl počet dlouhodobých pravidelných uživatelů opiátů a pervitinu celkem 48 tisíc, z toho přes 36 tisíc uživatelů pervitinu a přes 11 tisíc uživatelů opiátů.

V posledních letech narůstá zneužívání opiátových analgetik (např. fentanylu nebo morfinu) a roste také výskyt nových syntetických drog se skupiny stimulancií (katinonů a fenetylaminů). „Nové stimulační syntetické drogy jsou pro problémové uživatele drog stále spíše doplňkovou drogou k pervitinu, ale v některých oblastech, např. v Praze si získávají své místo na drogové scéně. Musíme bedlivě sledovat situaci v oblasti nových syntetických opioidů, neboť ty mohou být mnohem nebezpečnější než např. heroin,” vysvětlil Viktor Mravčík, vedoucí Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti, které výroční zprávu zpracovalo.

Návykové látky a mladiství

Užívání návykových látek je velmi rozšířené mezi českými dětmi a dospívajícími. Kouření cigaret v posledních 30 dnech uvedlo 22 % dětí ve věku 14–15 let, 12 % kouřilo denně. Denní

kouření uváděly častěji dívky, chlapci však byli silnějšími kuřáky. Pět a více sklenic alkoholu při jedné příležitosti třikrát nebo častěji v posledních 30 dnech uvedlo 10 % chlapců a 6,5 % dívek ve věku 14–15 let. Opilost v posledních 30 dnech uvedlo téměř 20 % 15letých.

Vyšší míra užívání návykových látek byla zaznamenána v prostředí noční zábavy. Užití konopných látek v posledních 12 měsících uvádí dlouhodobě více než 70 % dotázaných návštěvníků tanečních akcí. *„Dlouhodobým problémem u nás je plošná tolerance společnosti ke konzumaci návykových látek dětmi a mladistvými. Věková hranice nejen první zkušenosti, ale i pravidelného užívání se snižuje. Děti na základních školách už mají zkušenosti jak s konzumací alkoholu, kouřením, tak i s užíváním marihuany a dalších látek,“* podotkl Jindřich Vobořil.

Důsledky užívání drog

V r. 2014 bylo zaznamenáno 1184 případů hospitalizací pro intoxikaci drogami. 48 osob zemřelo v důsledku předávkování tvrdými drogami a 322 osob v důsledku předávkování alkoholem. Hromadný výskyt otrav metanolem, který vypukl v září 2012, dozníval ještě v letech 2013 a 2014.

Důsledky užívání drog se různí, často se ale sociální situace, do kterých se jedinci dostávají, stávají bezvýchodnými. Potýkají se s nezaměstnaností, zadlužeností, problémy v rodině i s bezdomovectvím. *„Ukazuje se, že zadluženost je významný faktor, který komplikuje začlenění uživatelů drog do společnosti. Výše dluhů, pokud se neřeší, dosáhne vlivem úroků a nákladů na vymáhání dluhu několika stovek tisíc korun, což je výše pro většinu uživatelů drog neřešitelná, neboť na osobní bankrot nedosáhne,“* popsal Viktor Mravčík a doplnil: *„Zadlužený uživatel drog tak nemá motivaci pracovat a na splacení dluhu se podílet. Současně ale víme, že abstijní bývalí uživatelé drog by byli za podpory pomáhajících služeb poměrně dobře zaměstnatelní.“*

Drogová kriminalita a trh

Vliv návykových látek na celkové kriminalitě v ČR je značný. Podle údajů Police ČR bylo objasněno celkem 126,2 tis. trestných činů, z toho 19,7 tis. (15,6 %) bylo spácháno pod vlivem návykových látek (12,3 % pod vlivem alkoholu a 3,4 % pod vlivem nealkoholových drog).

„Zejména alkohol je příčinou tisíců trestných činů, jako je ohrožení pod vlivem návykových látek, opilství, dopravní nehody nebo ublížení na zdraví. V jejich důsledku trpí česká společnost značné zdravotní a ekonomické škody,“ řekl Vobořil.

V roce 2014 bylo za primární drogové trestné činy (tj. zejména za trestné činy výroby a distribuce nelegálních drog) zadrženo a stíháno 3 989 osob, a to nejčastěji v souvislosti s pervitinem a konopnými drogami. Celkem 2 929 osob bylo obžalováno a 2 654 osob pravomocně odsouzeno. V roce 2014 bylo odhaleno celkem 301 indoor pěstíren konopí a 261 varen pervitinu. Hlavním prekurzorem pro výrobu pervitinu je pseudoefedrin extrahovaný z volně dostupných léčiv pašovaných ze zahraničí, převážně z Polska, část výroby je velkoobjemová, organizována vietnamskými skupinami a cílena na vývoz do Německa. *„Je potřeba sledovat, jak se situace kolem pervitinu a stimulačních drog v ČR vůbec bude v blízké budoucnosti vyvíjet, neboť v Polsku teď dochází ke zpřísnění výdeje pseudoefedrinu, což může mít na opatrování prekurzorů a způsob výroby pervitinu významný vliv,“* poznamenal Mravčík.

Protidrogová politika

V květnu 2015 schválila vláda návrh zákona o ochraně zdraví před návykovými látkami, který má nahradit stávající zákon č. 379/2005 Sb. a který posiluje některá opatření ve vztahu k prevenci užívání návykových látek osobami mladšími 18 let. Nový zákon obsahuje řadu změn v oblasti protidrogové politiky, a to zejména v oblastech souvisejících s alkoholem a tabákem. *„Jako jeden ze sporných bodů nového zákona vnímám stanovisko, že kraje nemusí, ale jen mohou jmenovat svého koordinátora. Role krajských koordinátorů pro zajištění funkčnosti protidrogové politiky a zejména sítě služeb pro závislé je ale nepostradatelná a bez nich by se mohl celý systém na lokální úrovni významně oslabit,“* uvedl Vobořil.

V oblasti alkoholu přináší návrh zákona také opatření, v rámci kterého má Česká obchodní inspekce možnost uzavřít provozovnu až na 2 dny v případě zjištění porušení zákazu prodeje nebo podávání alkoholu osobě mladší 18 let. *„Tento krok vnímám jako užitečný. Současné sankce v této oblasti jsou nízké a prodej alkoholu dětem a mladistvým probíhá dál bez problému, a to i přes varování, že mohou provozovny očekávat kontroly, což potvrdila tzv. akce alkohol, na které se nyní spolupodílíme s policií ČR,“* dodal Vobořil a přiblížil, že během listopadové fáze kontrol bylo objeveno téměř 300 osob mladších 18 let, které požíly alkohol, přestože prodejci byli o kontrolách informováni dopředu.

V srpnu 2015 přijala vláda Akční plán pro vytvoření interdisciplinárního mezíresortního rámce primární prevence rizikového chování u vysoce ohrožených skupin dětí v České republice, Akční plán k omezení škod působených alkoholem v České republice pro období 2015–2018 a Akční plán pro oblast kontroly tabáku na období 2015–2018. *„Jsou to důležité kroky směrem k integraci protidrogové politiky a k posílení preventivních opatření v oblasti alkoholu a tabáku. Musíme změnit současnou nepříznivou situaci jak v oblasti jejich vysoké nabídky, tak jejich vysoké poptávky, a to zejména mezi dětmi a mládeží,“* zdůraznil Vobořil.

Od 1. ledna 2014 jsou seznamy omamných a psychotropních látek a tzv. východích a pomocných látek nově obsaženy v podzákonných normách v podobě nařízení vlády č. 463/2013 Sb., a č. 458/2013 Sb., což by mělo zrychlit změnu seznamu v případě potřeby kontroly nových psychoaktivních látek.

Léčba a harm reduction

Co se léčby týče, přibližně třetinu klientů v léčbě tvoří ženy. Typy klientů léčebných programů se liší podle užívaných drog. V nízkoprahových centrech tvoří většinu uživatelé pervitinu a opiátů. V ambulancích a lůžkových zařízeních oboru psychiatrie pak dominuje alkohol.

Poměrně dobře dostupné jsou v ČR nízkoprahové *harm reduction* programy. Dostupnost ostatních typů specializovaných adiktologických služeb je značně nerovnoměrná. *„Obecně je problémem nedostatečné financování, kvůli kterému dochází k omezování jednotlivých činností a provozní doby a také ke snižování časové dotace na práci s klientem. Nedostatek financí je zároveň příčinou nízkého počtu psychoterapeutů, psychiatrů a dalších lékařů ochotných pracovat s cílovou skupinou uživatelů návykových látek,“* podotkl Mravčík.

Počet osob léčených v opiátové substituční léčbě v posledních 3 letech stagnuje. V r. 2014 bylo v substituční léčbě odhadem 4 000 osob. Problémem zůstává úhrada substitučních léků ze zdravotního pojištění. Plnou úhradu má přiznánu pouze Suboxone®, ale její podmínky jsou natolik restriktivní, že k úhradě prakticky nedochází. Na hrazeném preparátu je několik desítek pacientů.

„Zbylých cca 3 000 pacientů je odkázáno na nákup léků v plné ceně, což představuje výdaje v řádu tisíců Kč měsíčně z vlastní kapsy, což představuje souhrnně přibližně 60 mil. Kč ročně,“ odhadl Mravčík a dodal: „Tato skutečnost vede pacienty k opatřování si receptů na větší množství léku, které zčásti prodají za vyšší cenu na černém trhu, čímž financují dávku pro sebe. Pomocí prostředků z černého trhu tak vlastně pacienti spolufinancují svou léčbu.“

Na začátku března 2015 spustil ÚZIS ČR Národní registr léčby uživatelů drog, který umožní hlášení osob s primární drogou alkohol i tabák nebo patologických hráčů.

Financování

Protidrogová politika byla v r. 2014 financována podobně jako v předchozích letech z centrální úrovně (státní rozpočet) a regionální úrovně (krajské a obecní rozpočty). V r. 2014 činily účelově určené výdaje na protidrogovou politiku celkem 1 253,8 mil. Kč, z toho výdaje státního rozpočtu dosáhly 1 012,7 mil. Kč (80,8 %) a z místních rozpočtů 241,1 mil. Kč, z toho z krajů šlo 180,2 mil. Kč (14,4 %) a z obcí 60,8 mil. Kč (4,8 %). Do výdajů byly v roce 2014 nově započítány výdaje na domovy se zvláštním režimem v souhrnné výši 37,1 mil. Kč, výdaje policie mimo výdaje Národní protidrogové centrály ve výši 559,5 mil. Kč, výdaje na sociální firmy ve výši 1,2 mil. Kč a výdaje na projekt zahraniční spolupráce ve výši 3,2 mil. Kč.

Ve srovnání s předchozím rokem vzrostly obsahově srovnatelné výdaje u ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva zdravotnictví a Národní protidrogové centrály Policie ČR. Podle typů služeb došlo k dalšímu meziročnímu poklesu u výdajů na prevenci, naopak k nárůstu u služeb harm reduction a následné péče. *„Už několik let mě trápí, že je zde malá vůle uvolnit větší finance zejména na prevenci, ale také na léčbu. Téma podfinancování je znova a znova otevíráno, ať už mnou či kolegy odborníky, ale finanční prostředky, kterými disponujeme, jsou stále velmi nízké,“* uzavřel Vobořil.

Z hlediska regionální distribuce je relativně nejvíce protidrogová politika podfinancována v Ústeckém kraji. Výdaje ze zdravotního pojištění na léčbu poruch spojených s užíváním návykových látek v roce 2013 (poslední dostupný rok) činily odhadem 1 467 mil. Kč, ale jen 214 mil. Kč z nich spotřebovaly specializované adiktologické zdravotní služby.

Výroční zprávu o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2014 najdete v plném znění od 7. 12. 2015 12:00 na stránkách www.drogy-info.cz či přímo na <http://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/>.

Kontakt pro média:

MgA. Renata Hladná

Média a PR, Odbor protidrogové politiky

M +420 728 302 397

e-mail: hladna.renata@vlada.cz

PŘÍLOHA K TISKOVÉ ZPRÁVĚ

Shrnutí hlavních událostí v protidrogové politice

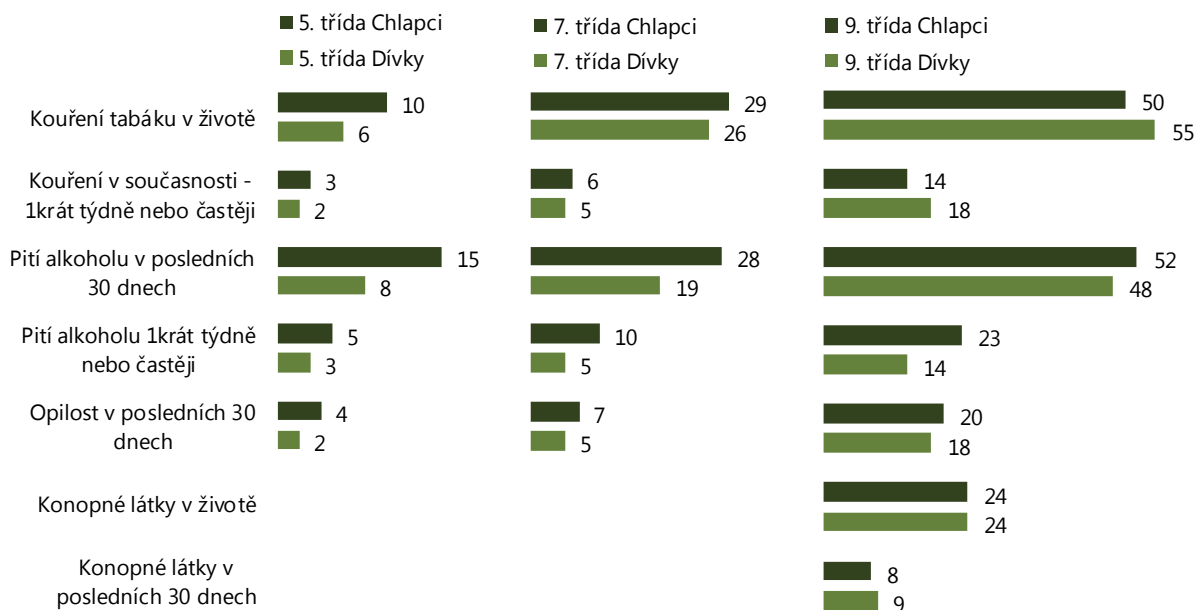
- V prosinci 2014 byla schválena revize Národní strategie protidrogové politiky na období 2010–2018, která rozšířila strategii o oblast hazardního hraní a alkoholu.
- V r. 2015 byly připraveny a vládou schváleny akční plány pro oblast hazardního hraní, alkoholu a kontroly tabáku.
- Pokračuje legislativní proces návrhu nového zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, který by měl nahradit stávající zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.
- Od 1. ledna 2014 jsou seznamy omamných a psychotropních látek a tzv. výchozích a pomocných látek nově obsaženy v podzákonných normách v podobě nařízení vlády č. 463/2013 Sb., a č. 458/2013 Sb., což by mělo zrychlit změnu seznamu v případě potřeby kontroly nových psychoaktivních látek.

Rok 2014 v číslech

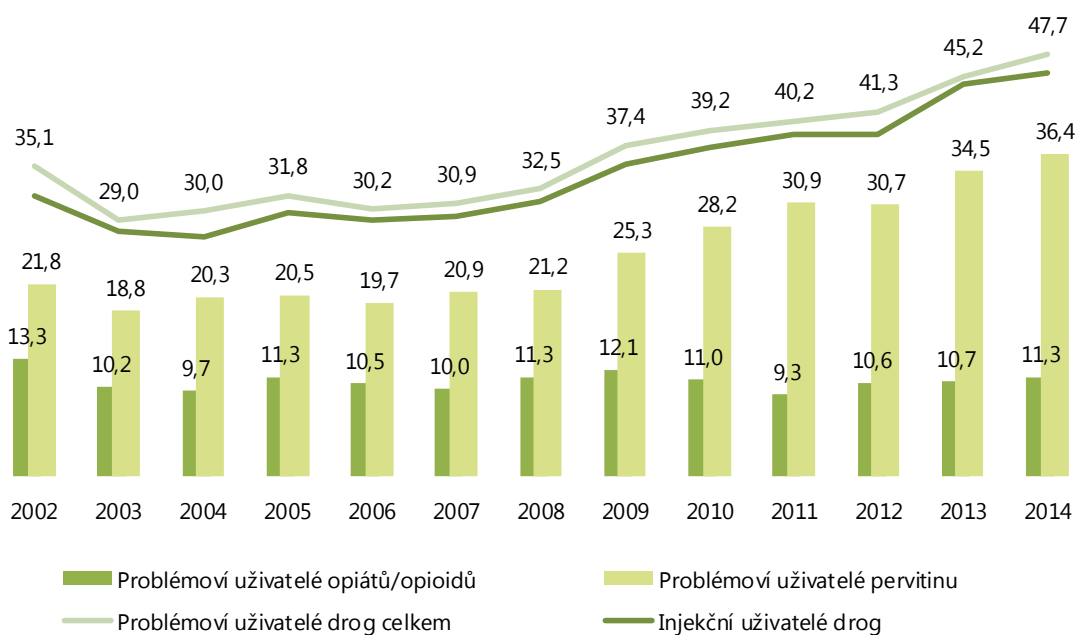
23,5 % osob starších 15 let denně kouří cigarety
12,5 % osob starších 15 let denně nebo téměř denně pije alkohol
7,2 % populace starší 15 let spadá do kategorie rizikového pití alkoholu
11,4 % osob ve věku 15-64 let užilo v posledních 12 měsících konopné látky
16 % žáků 9. tříd, tj. 15letých, pravidelně kouří cigarety a téměř **20 %** pravidelně pije alkohol
24 % 15letých má zkušenost s užitím konopných látek
47,7 tis. osob patří odhadem mezi problémové uživatele pervitinu a opiátů/opioidů
45,6 tis. problémových uživatelů aplikuje drogy injekčně
40,3 tis. uživatelů drog a závislých bylo v kontaktu s nízkoprahovými programy, **36,4 tis.** s ambulantními psychiatrickými programy, **16,5 tis.** osob se léčilo pro závislost v lůžkových psychiatrických zařízeních, **11,3 tis.** prošlo detoxifikací, **23,9 tis.** zachytnými stanicemi, **2,4 tis.** uživatelů drog je hlášeno v substituční léčbě
9 osob se nakazilo virem HIV pravděpodobně v důsledku injekčního užívání drog
48 osob zemřelo v důsledku předávkování drogami – 14 v důsledku předávkování opiáty/opioidy, 10 stimulancii mimo kokainu (převážně pervitinem), 13 těkavými látkami a 11 blíže neurčenými látkami
322 osob zemřelo v důsledku předávkování alkoholem (etanolem)
271 zařízení v ČR poskytuje adiktologické služby
6,6 mil. jehel a stříkaček bylo distribuováno ve výměnných programech
1 253,8 mil. Kč činily účelově určené výdaje z rozpočtů státní správy a samosprávy na protidrogovou politiku
3 925 osob bylo zadrženo za trestné činy spočívající v porušování drogové legislativy
12,3 % z celkových **126,2 tis.** objasněných trestných činů bylo spácháno pod vlivem alkoholu, **3,4 %** pod vlivem nealkoholových drog

Vybrané grafy (podrobněji ve výroční zprávě)

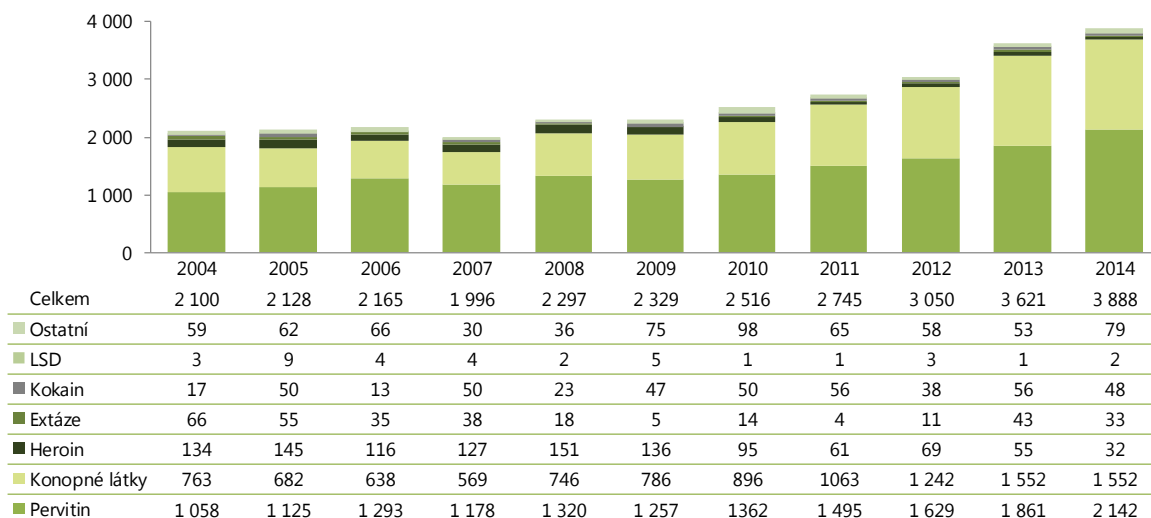
1) Prevalence zkušeností s kouřením cigaret, pitím alkoholu a užíváním konopných látek ve školní populaci – studie HBSC 2014, v %

2) Střední hodnoty prevalenčních odhadů problémového užívání drog provedených multiplikační metodou za použití dat z nízkoprahových programů v letech 2002–2014, v tis.

3) Počet osob zadržených pro trestné činy nedovoleného nakládání s OPL, jedy a předměty k jejich výrobě v letech 2004–2014 podle drog

4) Výdaje na protidrogovou politiku z veřejných rozpočtů podle rezortů v letech 2008–2014, v tis. Kč

Rezort		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
RVKPP		99 979	97 476	85 504	90 852	90 502	95 854	93 198
MŠMT		12 447	11 263	14 967	12 993	11 521	10 455	11 956
MO		5 276	4 280	4 384	2 999	2 372	379	448
MPSV*	> domovy se zvl. režimem	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	28 867	29 956
	> ostatní	79 472	86 785	91 743	76 931	84 356	96 444	113 068
	> celkem	79 472	86 785	91 743	76 931	84 356	125 311	143 024
MZ		18 874	15 057	21 462	21 167	18 754	14 811	23 607
MS		7 385	10 817	7 081	4 059	11 095	9 531	11 064
MV		–	–	–	–	–	4 653	19 831
GŘC		10 656	3 180	2 100	1 931	1 800	2 500	0
Policie ČR**	> NPC	137 846	146 548	144 370	131 000	126 419	n. a.	146 834
	> ostatní	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	559 531
	> celkem	137 846	146 548	144 370	131 000	126 419	n. a.	706 365
MZV***		n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	3 200
Celkem státní rozpočet		371 935	375 406	371 611	341 932	346 819	263 494	1 012 693
Celkem rozpočty krajů		162 878	172 630	193 710	157 027	176 131	172 407	180 240
Celkem rozpočty obcí		62 479	59 476	62 054	64 868	64 343	62 525	60 819
Celkem		597 292	607 513	627 376	563 827	587 293	469 560	1 253 752

Pozn.: MPSV, MV – výdaje v dotačních řízeních na prevenci kriminality a na výzkum, MŠMT, MZ – výdaje na dotační řízení a jeho administraci, RVKPP, MS – výdaje na dotační řízení, nákup služeb, materiálové a investiční výdaje, MO – nákup služeb a materiálové výdaje, NPC – mzdové a provozní výdaje.

* Do výdajů MPSV v r. 2013 a 2014 jsou nově započítány dotace domovům se zvláštním režimem. **Do výdajů policie v r. 2014 jsou kromě výdajů NPC započítány rovněž další výdaje. ***Nově jsou v r. 2014 vykázány rovněž výdaje v oblasti zahraniční pomoci a spolupráce.